

פסוקים / פסוק

פסוק

③ נאמר

① ראה

ידי חשד אפילה. ורש"י פי' למה הביא עליהם חושד וכי' והוא תמוה הלא בכל המכות שייך להקשות כן. ונראה שהיה קשה לרש"י דכאן היה שני מיני חושד שמקודם לא היה רק חושד שלא ראו זה את זה ואח"כ חושד מוכפל מה שלא היה כן בכל המכות לחלק המכה לשנים לזה הוקשה לרש"י למה הביא עליהם חושד ראשון ולזה מתרץ רש"י בשביל מיתת הרשעים

נבטל שיראו ישראל כליהם נמצא החושד ראשון לא היה מכה למצרים רק לצורך ישראל היה העדר האור למצרים משא"כ בשלשה ימים האמבונים היה המכה למצרים והי' בבתי מצרים חושד מוכפל של גיהנם וגם הישראל לא היו יכולין ליכנס לבתי מצרים רק שהיה אור במושבותם ומשמע דבבתי מצרים אף הישראל לא היו יכולין ליכנס ולכן היה החושד ראשון למען יראו הישראל גם בבתי מצרים:

והוא חושדו לא יתן כן. חתוב מודיע אותנו מדרג הנבואה³³ שאחריו לא יהיה כן. וזהו חושדו שחזק ויאל שנאמר בו כמוהו לא נהיה מן העולם³⁴. למדנו שהיה חושדו של משה אותו של יואל היה על ידי מינים הרבה שהיה יחד ארבה וחטיל וילק וזהו אכל של משה שלא היה³⁵. אלא מין אחד וכמוהו³⁶. לא היה ולא יהיה. וקשנו עלי נאמר חרב. שחרי כתוב ויתן לחטיל יכולם ויגיעם לארבה³⁷. וכתוב³⁸ אמר ויבא ארבה וילק ואין מספר. ואולי יאמר הרב שהיה מין הארבה של משה גדול משל יואל³⁹. ושאר המינים של יואל גדולים משל משה. ואלה דברים בטלים⁴⁰. אבל בכל גבול מצרים⁴¹. נמשך לפניו. לא היה כן ארבה כמוהו ואחריו לא יהיה כן שם. ויתכן כי בעבור היות ארץ מצרים לחם מאד ביאור לא היה שם⁴² ארבה גדול כי דרכו לבא בשני עצירת המטר. וכאשר הוא מוזכר ביואל⁴³. וכתב רבינו חננאל⁴⁴ בפירוש התורה שלו מעת עתרת משה רבינו ועד עכשיו⁴⁵ אין ארבה מפסיד בכל מצרים. ואם יפול בארץ ישראל ויבא ויכנס בגבול מצרים אינו אוכל מכל יכול הארץ כלום עד עכשיו. ואומרים⁴⁶ כי זה כבר ידוע הוא לכל.

כא וראה כי בצפרדע אמר רק ביאור תשארנה⁴⁷. ולפיכך נשאר אלחמצת⁴⁸ עד עכשיו. אבל בארבה כתיב לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים. ועל זה נאמר שיחו בכל נפלאותיו⁴⁹. ע"כ בא. לשון הרב. ודעתי בפשט הכתוב כי בעבור שמכת הארבה רגילה לבא לפעמים⁵⁰ בכל הדורות. ועוד שבאה זאת⁵¹ כדרך המקרים⁵². כי רוח הקדים נשאה בעבור זה אמר כי היה גדול מאד מכל אשר נהיה במקרה העולם. כי לפניו ואחריו איננו בא כמוהו⁵³. ובגדלו ידעו כי מכת אלהים היא שאין רגילות לבא כן באחד הזמנים. וגם אותו של יואל מכה מאת אלהים⁵⁴:

ומה שנאמר במכה זו, ולמען תספר באזני בנך וכן בנך יותר מכל המכות, הנה מקום אתי ליישב זה על דרך שכתב הרמב"ן בפרשה זו בשם רבינו חננאל על פסוק ואחריו לא יהיה כן (י"ד) וזה לשונו. מן עתרת משה עד עכשיו אין ארבה מפסיד בכל גבול מצרים ואם יפול בארץ ישראל ויכנס בגבול מצרים אינו אוכל מן יכול מצרים כלום וזה ידוע לכל, ועל זה נאמר (תהלים קה"ב) שיחו בכל נפלאותיו ע"כ. והבט ימין וראה כי פסוק שיחו בכל נפלאותיו הוא ממש דומה לפסוק ולמען תספר באזני בנך וכן בנך. וכיאר הענין הוא שבכל המכות שהיו במצרים לא נשאר מהם שום רושם במצרים אחר הסרתה שיגורם לדורות שישאלו הבנים על מה זה ועל מה זה, כי נשכח זכרם אצל ההמון כי ארכו להם הימים והכל נשכח, אבל במכת הארבה נשאר רושם לדורות גם אחר הסרת המכה, כי ברוב הימים ימצאו הדונות דבר חידוש ויראו כי יבא ארבה ולא יאכל כלום מכל יכול מצרים, אז ודאי ישאלו הבנים על נס זה מדוע אינה אוכלת מיכול מצרים כ"א מיכול ארץ ישראל, ועל כרחך תצטרך להשיב לו סיפור כל הקורות בארץ מצרים, וכי אמר משה בהסרת המכה שלא תשאר ארבה בכל גבול מצרים ועי"ז יספרו בני מצרים ויכירו כח מלכותו יתברך, וזה שמסיים רבינו חננאל בדבריו פסוק שיחו בכל נפלאותיו, כי בלי ספק שלכך השאיר הקב"ה רושם זה לדורות כדי שעל ידו יזכירו יציאת מצרים ושיחו בכל נפלאותיו, וזה שאמר ולמען תספר באזני בנך וגו' וידעתם כי אני ה'. כי ע"י סיפור זה ידעו דורות הבאים גבורותי ית' ונפלאותיו ופירוש זה יקר ונכון מאד. ומה שנאמר בארבה דיואל ספרו לבניכם וגו'. אין זה קושיא כי ודאי ראוי לספר לדורות כמה החטא גורם לישראל כדי שיקחו מוסר דורות הבאים, אבל כאן ודאי אין הפירוש כן דא"כ למה צוה שיספר לבניו דווקא מכת הארבה יותר מכל המכות, אלא ודאי הטעם הוא כמו שהזכרנו.

ולכל בני ישראל היה אור במושבותם

במכות הקודמות, כשרצתה התורה להראות את ההבדל בין ישראל למצרים, ציינה התורה שהמכה לא פעלה על ישראל. למשל, במכת ערוב נאמר "והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן... לבלתי היות שם ערוב" (שמות ח, יח). וכן במכת דבר - "וממקנה ישראל לא מת אחד" (שם ט, ו). ובברד - "רק בארץ גושן... לא היה ברד" (שם ט, כו). מדוע אם כן במכת חושך לא נאמר שלבני ישראל לא היה חושך, אלא נאמר באופן חיובי, "ולכל בני ישראל היה אור במושבותם" (שם י, כג)?

pc(5)

המשנה באבות (ה, א) אומרת שהעולם היה ראוי להיכראות במאמר אחד, אך נברא בעשרה מאמרות, כדי ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות. כלומר, שאילו היה העולם נברא במאמר אחד, היו הכל רואים איך הקב"ה מהווה את העולמות, ואז לא היה מקום לעבודת האדם ולבחירה חופשית, וע"כ היה צורך בהסתרת דבר ה' המהווה את העולמות, והעולם נברא בעשרה מאמרות, שלב אחרי שלב, עד להתגשמות האחרונה, כפי שנראה עולמנו.

אמרו חכמי ישראל, שעשר המכות הן כנגד עשרת המאמרות, והן באו לגלות את ההסתרה שבמאמרות (ר' למשל פחד יצחק לרב הוטנר,

פסח, מז), ולכן חזרה והדגישה התורה במכות "בעבור תדע כי אני כמוני" (שמות ט, יד) וכדומה.

אולם סדר ההתגלות שבמכות הוא בסדר הפוך של ההסתרה שבמאמרות. במאמר הראשון, "בראשית", ההסתרה מועטה, ונאמר בו "יום אחד" ולא "יום ראשון", משום שעדיין לא היה דבר, רק "ה' אחד". ואילו במאמר האחרון (דעות שונות במדרשי חז"ל והמפרשים מהו המאמר האחרון), ההסתרה היא הגדולה ביותר. לעומת זאת, המכה הראשונה, מכת דם, באה להסיר מעט מההסתרה הגדולה שבמאמר האחרון, ואילו המכה האחרונה, מכת בכורות, באה להסיר את הלבוש האחרון, ע"כ נאמר בה "אני יוצא בתוך מצרים" (שמות יא, ד), ותרגומו "אנא מתגלית". במכה זו הייתה ההתגלות הגדולה ביותר - "ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, אני ולא שרף, אני ה'" (הגדה של פסח).

המכה שלפני האחרונה היא מכת חושך, והיא כנגד המאמר השני "ויאמר אלקים יהי אור, ויהי אור" (בראשית א, ג). חז"ל ציינו שלא נאמר "ויהי כן" אלא "ויהי אור", משום שבאמת לא "היה כן", אלא נגנו האור לעתיד לבוא, משום שאינו ראוי לרשעים וגנוז לצדיקים (פסיקתא בראשית פ"א ס"ג). במכת חושך חזר המצב לקדמותו, "וימש חושך" (שמות י, כא), כמו ביום הראשון, לפני בריאת האור. אך לישראל לא זו בלבד שלא היה חושך כמו ללמצרים, אלא היה אור - אותו אור שיתגלה לצדיקים לעתיד לבא.

בספר 'מאור ושמש' כתב שמספר האותיות בחצי השני של הפסוק "ולכל בני ישראל היה אור במושבבתם", הם כ"ו, כמניין שם הוי"ה, שהאיר להם אור מאור השכינה שנגנו. ואילו על החושך שהיה למצרים נאמר שהיה "מחושך של מעלה" (ספרי יד, ב). מעלתם של לישראל שלא זו בלבד שלא היה להם חושך של מצרים, אלא שזכו לאור של מעלה.

The Source of Darkness¹

From the very beginning of time, when Adam complained to God of his loneliness, man has regarded his solitude as a painful experience, even a curse. Modern man is especially bothered by loneliness. Despite, or maybe because of, his large cities and giant metropolises, he finds himself terribly alone in the world. He finds the silence of the universe and its indifference to his problems unbearable. He is alone and does not like it.

It is perhaps this feeling of loneliness that was the essence of the ninth plague that God brought upon the Egyptians and of which we read in this morning's *sidra*. The *hoshekh*, or darkness, imposed a rigid and horrifying isolation upon the Egyptians. The effect of the plague is described by the Torah (Exodus 10:23) as "lo ra'u ish et ahiv," "they did not see one another." All communication between a man and his friends ceased. He had no family, no friends, no society; he was completely and utterly blacked out of any contact with any other human. How lonely! What a plague!

(6)

3
8
18
28

It is all the more surprising, therefore, to read the opinion of Rabbi Yehuda, recorded in the Midrash on the ninth plague (Exodus Rabba, Bo 14:2). Our Sages asked: "*meilekhan hayah haloshkeh hahu*," "What was the source of that darkness?" Where did it come from? What is the nature and origin of loneliness? Rabbi Nehemiah gave a credible answer, "*meiloshkeh shel gehenom*" – the darkness that descended upon Egypt came from the darkness of Gehenom, from the netherworld. Loneliness is a curse, hence its origin is the place of punishment. But Rabbi Yehuda's answer is astonishing, "*meiloshkeh shel ma'ala, shene emar yashet hoshkeh sitro*" – the source of that darkness was from Heaven, for it is written (Psalms 18:12) that "God dwells in secret darkness!" What an unexpected origin for a plague – God's dwelling place! Darkness comes from Heaven!

Astonishing, yes, but in that answer by Rabbi Yehuda we have a new insight into the problem of loneliness and hence into the condition of man as a whole. Darkness, or solitude, can become the curse of loneliness, as it did when it plagued the Egyptians and separated every man from his brother, a loneliness that prevented one from feeling with the other, from sharing his grief and joy, his dreams and his fears. Darkness indeed can be a plague. But the same darkness can be a blessing – it can be worthy of the close presence of God Himself. For solitude means privacy, it means that precious opportunity when a man escapes from the loud brawl of life and the constant claims of society, and in the intimate seclusion of his own heart and soul he gets to know himself and realize that he is made in the image of God. Loneliness can be painful – but it can also be precious. The same *hoshkeh* that can spell plague for a man if it seals him off from others by making him blind to the needs of his fellows, this same *hoshkeh* becomes Godly when it enables a man to become more than just a social animal, more than just a member of a group, but a full, mature, unique individual in his own right. "*Yoshev beseter Elyon*" (Psalms 91:1) – God dwells in the highest kind of secrecy or mystery which cannot be penetrated by man. So must every person have an inner life, an internal *seter*, a chamber of blessed *hoshkeh*, which, in its privacy, assures him of his uniqueness as a different, individual man. As Longfellow once wrote, "Not in the clamor of the crowded street / Not in the shouts and plaudits of the throng / But in ourselves

are triumph and defeat." In ourselves, that is where we can develop that brilliant darkness which has its source in God.

An American scholar recently wrote an article called "The Invasion of Privacy" in which he says that the perfect symbol of the confusion of our times is the "picture window" so typical of our newer houses. The "picture window," he says, is more a means of letting others look in than for having the owner look out. Modern life, with its perpetual telephone calls and never-ending blare of television, with its round of constant appointments and business and social duties, represents an intrusion upon the privacy of each of us, a deliberate attack upon the citadel of one's personal privacy. And modern man succumbs to this attack – he opens the blinds on the picture window of his heart, seeking to reveal his deepest secrets either to an ever-widening circle of friends or to his analyst or to his priest. We are often afraid of the solitude of privacy. We often fail to realize that *hoshkeh* is not only a *maka* but also an aspect of Godliness. Educators and parents sometimes go to extremes and are appalled by a child who prefers to play by himself or think independently, and rush to impose "group games" and "doing things together" upon the delicious solitude in which a child seeks to discover himself. For a child realizes that, as with the young prophet Samuel, it is within himself that a man can hear the voice of God. Society may be the stage where the command of God is executed, but the inner solitude of man is the audience-chamber where we hear the command. How can a man be a truly good father, as God requires of him, if he does not have a few moments a day to contemplate in utter loneliness the wonder of children? How can a man be a good husband if he only acts out his role without ever thinking through his relationships in the stillness of his heart? How can someone be a good son or daughter if they never are alone long enough to realize the enormous debt we owe the parents for life and love? "Woe to him who is never alone and cannot bear to be alone."²

Don Isaac Abarbanel, that great fifteenth-century Jew who was the treasurer to the King of Portugal until the exile in 1492, put it in sharper fashion in his comment on the first passage in Avot. We read, "*Moshe*

2. Phillip Gilbert Hamerton, *The Intellectual Life*, Roberts Brothers: Boston, 1875.

(8) kibel Torah miSinai," Moses received the Torah from Mount Sinai." But, notes Abaranel, it was not from Sinai that Moses received the Law, it was from God at Sinai. It should have been stated, "Moshe kibel Torah beSinai," or "min Hashem." The reason for "miSinai," he answers, is that the Torah was revealed to Moses only because of his inimitable capacity for creative solitude, only because at Sinai he isolated himself from man and was only with God for forty days and forty nights – because Sinai was the place that "nigash el ha'arafel" (Exodus 20:17), that he in his aloneness approached the darkness wherein God dwelt. "Moshe kibel Torah miSinai" – Moses received the Torah by virtue of Sinai, because he learned the secret of Godly solitude. So solitude gave birth to Torah. So does it give birth to ideas and to thoughts and to art and to beauty and to the essence of mankind and to all that is noble in life.

I have never known a really creative person who did not precede the creative act with at least a moment of profound, thoughtful solitude. No really great speech or beautiful musical composition is rolled off extemporaneously. It is forged in the silence of the mind when the outside world is shut out by a Godly darkness. No brilliant idea, whether in the sciences or art or business, is born out of the brawl of life – it is hatched out of the stillness of a creative personality. What is inspiration? It is nothing but the product of positive and constructive silence in the innermost, inviolable chambers of a man's heart. The source of light is in this kind of darkness or solitude. And the source of this darkness is in God. It is the "hoshekh shel ma'ala."

It is therefore of the greatest importance to all of us that even as we seek to banish the plague of loneliness we do not drive away the blessing of privacy. We ought to regard it as sacred and protect our moments of solitude with zeal. If in the conditions of contemporary life it becomes difficult to escape these intrusions upon our privacy to enjoy the "yashet hoshekh sitro," it becomes all the more important to guard it zealously. We ought to seek opportunities for this solitude of contemplation whenever and whenever we can: whether during our vacation periods when we can afford more of this precious and delicious time, or at the beginning of the day in synagogue at *minyán* when we can wrest from our busy schedule for the sweet silence of solitude. There is a great deal of *hoshekh*-solitude in the world. The Egyptian makes of it a plague of iso-

lation – "lo ra'u ish et ahiv" – an inability to see his fellow men, a picture window through which others can look at but he is blind to them. The God-like, however, will make of this solitude an atmosphere of holiness, "yashet hoshekh sitro," a creative opportunity to discover themselves and the voice of God that speaks to them, a window which does not allow others to peer within, but enables them to see others and be with them. This kind of *hoshekh* is not the plague of darkness, it comes from the Most High Source of All Existence. May we learn to make use of that darkness and thus bring great light into the lives of all of us.

40 קב 11/10/2025

40 קב 11/10/2025

ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את עבאיתכם מארץ מצרים
ושמרתם את היום הזה לדורותיכם חוקת עולם (יב, יז).

ברשי: "שמרתם את המצות" — ר' יאשיה אומר אל תהי קורא את המצות אלא
את המצוות, בדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין מחמיצין את המצוות, אלא אם
באה לידך עשה אותה מיד.

כלומר ענין המהירות אינו רק במצוה, אלא בכל מצוה. בכל מצוה צריך למהר כמו
במצוה, שצריך למהר בה כדי שלא תחמיץ.

מה ענין החימוץ בשאר המצוות, כמו בקור חולים, צדקה או תלמוד תורה? אלא
שבכל מעשה שייך "חמץ". המסילת ישרים עושה מזה עסק שלם, וכותב (פרק ז) שאם
אינו עושה את המצוה מיד, "אין סכנה כסכנתו", כי היצר הרע לא יתן לו לעשות את
המצוה. אנו חושבים שכשארם מתכוון לעשות מצוה הוא צריך להזהר שלא יהיה
מקום לחלות היצר, וכשהוא מתעכב יש מקום לחלות היצר. כך לומדים בפשטות,
אבל אין זה נכון, אלא עצם העיכוב זה חלות היצר, וכפי שביארנו (לעיל פסוק יא).

כל ענין היצר הוא עיכוב. ענין הרע הוא עיכוב, שמעכבו מלעשות טוב. חז"ל
(פר"ר כב, ג) אומרים שלפני חטא אדם הראשון לא היה זמן של הריון, אלא עלו למטה
שנים וירדו שלשה, לא היה כל שיהיו זמן בין ההפריה ללידה. וכן על העתיד לבא
אומרים חז"ל (שבת ל, ב) "עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת", לא
יצטרכו לטרוח להכין עוגות, כי כל מה שלוקח לנו זמן לטרוח הוא בגלל החטא. לפני
החטא, וכן לעתיד לבוא, לא יהיו עיכובים. כל ענין העיכוב הוא מהרע. ערלה היא
ענין של עיכוב. אם מפסיקים בדבר מצוה, עצם העיכוב הוא חלות של רע. אדם רוצה
ללכת ללמוד, בא הדודור ומביא לו מכתב והוא קורא במכתב, ואח"כ הוא מוצא עיתון
וקורא בו. הפסקה ועיכוב זה הוא חלות הרע. כל מצוה היא כמו מצוה, שהעיכוב בה
הוא חמץ ורע. בכל מצוה צריך להזהר שלא תחמיץ.¹³

(כד) ויקרא פרעה. כדבר הזה לא
קרה עוד, שיקרא פרעה אל משה אחרי
לסרה המכה מאלוה, ומה יום מיומים?
ויש למצוא לזה ג' סיבות: א) החשך גרם
להם יסורי מות (סומא חשוב כמת). ומכיון
שהחשך סביבותיהם הי' עב כדירה, לא
היה להם אויר לנשימה, גם לא אכלו ולא
שתו ג' ימים רצופים, ובדרך הטבע היו
כולם מתים, אלא שה' נתן להם כח לסבול
את היסורים, כמו שהוא ית' נותן כח
לרשעים לסבול יסורי הגיהנם. ולפיכך
"נתרכן" פרעה ואמר: "לכו עבדו את
ה'"; ב) בשאר המכות התברך פרעה
בלבו, כשהתירו בו על מכה חדשה: "נחיה
ונראה, אם נוכל לסבול, מה טוב, ובא"ל
אקרא לה' תמימים" האלה ואבטיח להם
לשלח את העם, ויעתירו לה' ותסור
המכה, והדרך כבר כבושה לפני". אבל
עתה ראה מין מכה חדשה, המסתתרת את
כל האברים, וא"א אפילו לשלח אחרי
מורא לה' אבטיח להם, כדי שיעתירו;
והמכה גרמה יסורין קשים כמות, ומי
יודע איזו מכה יביא עתה עליהם. ואם

היה אפשרות לקרוא למשה להסיר את
המכה, ולפיכך החליט לנהל מור"מ עמו.
טרם שכחה המכה החדשה: ג) הוא התחיל
מאמין, שבני ישראל ישובו למצרים אחרי
ההגיגה, כי אם יש בדעתם לברוח, הלא
היתה להם הזדמנות טובה לזה, בשעה
שהחשך כסה את מצרים ולא קם איש
מתחיה, ולפיכך הסכים לשלח גם את
הטף, רק שיסאירו את המקנה לה' משכון.
או בכלל קשה היה למלך להכנע במאה
אחוז לפני משה, ורצה שיותר משה לכה"פ
בדבר א'.

ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל עבאית
ה' מארץ מצרים (יב, מא).

בתרגום אונקלוס: "עבאית ה' — חיליית דה". תואר חדש לכלל ישראל, "חיל ה'".

ברשי: "ויהי מקץ שלשים שנה וגו' ויהי בעצם היום הזה" — מגיד, שכיון שהגיע הקץ
לא עכבן המקום כהרף עין, בט"ו בניסן באו מלאכי השרת אצל אברהם לבשרו, בט"ו
בניסן נולד יצחק, ובט"ו בניסן נגזרה גזירת בין הבתרים.

ברוחניות אין עכובים. עכובים הם מצד הרע, והגאולה היא עולם של למעלה מן
הטבע, עולם רוחני שאין שולט בו עיכוב, זהו ענין "כהרף עין". אנו אומרים בעלינו,
"ועל כן נקוה לך ה' אלקינו לראות מהרה בתפארת עוזך", פי' תיבך, כהרף עין. כל
העכובים הגשמיים שישנם אינם מעכבים ברוחניות, אלא כל זמן שהרע שולט בעולם
ישנם עכובים בעולם, וברגע שיעלם ויפסק הרע, יעלמו העכובים והכל ילך בחפזון.
זה שהבאנו לעיל (פסוק יא) מדברי המכילתא "בחפזון שכינה", וכן המצה נאכלת
בחפזון, מפני שהמצוות אינם מן העוה"ז. הם מעולם שלא שולטים בו עכובים ולכן
מצוה שמחמיצין אותה היא נחמצת, אין הפירוש שמא תפסד המצוה אח"כ, אלא היא
נחמצת מחמת עצם העיכוב!

רוחניות אינה סובלת עכובים. זהו יסוד עיקרי בעליה, שאם חל עכוב בעשייה הרי
חל הפסק בעבודה והיא נחמצת. ובעליה מתמדת בלי עכובים - חלה שכינה. וזה מה
שמביא המסילת ישרים בשער הזריות (סוף פרק ז) פסוקים כגון "צמאה נפשי לאלקים"
וכו' שלכאורה אין להם שייכות לזריות, אלא, הביאור הוא שזריות חלה חלות
שכינה. ובעת הגאולה, שלא יהיו יותר עכובים בעולם מכיון שלא יהיה רע בעולם,
אפילו הארץ תצמיח במהירות ללא עכוב את פירותיה, כמאמרם ז"ל (שבת ל, ב)
"עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת".

(5)

ולא יכלו להתמהמה יב, לט

ידועים דברי חז"ל שבני ישראל בהיותם במצרים שקעו במ"ט שיערי
טומאה ואם היו מתעכבים שם עוד, היו נכנסים בשער הטומאה החמישים
ושוב לא היתה להם תקומה. משום כך גאל אותם הקדוש ברוך הוא
מיד, ולא שהו אפילו מעט כדי שיספיק בצקם להחמיץ.

ענין זה ביאר המגיד מדובנא במשל:

עני אחד הוצרך למעות ולא נותר לו עוד ממי ללוות. בצר לו לקח את
בגד השבת אשר לו ומשכן אותו תמורת סכום כסף לא רב אותו קבל
מבעל בית עשיר.

כאשר עבר זמן רב והעני לא שב לקחת את משכנו, הבין המלוה כי
כספו לא יושב לו עוד, נטל את הבגד והביאו לחייט שיתאים אותו
למידתו שלו.

הכיר החייט את הבגד וזיהה שזהו בגדו של ידידו העני, מיהר וסיפר
לעני כי בגדו עומד לעבור שינוי והתאמה למידותיו של העשיר.

התחנן העני לפני החייט שימתין יום אחד ולא יעשה דבר. החייט הסכים.

מיהר העני וחזר על דלתי נדיבים מהם אסף פרוטה לפרוטה עד שהצליח
בעמל רב לאסוף את סך ההלוואה שלקח. עם הסכום שבידו מיהר העני

אל בית המלוה העשיר, השיב את ההלוואה וביקש שהבגד יושב לו
בהקדם.

אמור נא לי - שאל המלוה העשיר - הרי מזה זמן רב שהבגד מונח

כאן ולא עשית דבר והנה עתה נזכרת והשבת את ההלוואה בבהילות

ובדחיפות.

אכן כן - ענה העני - ידוע ידעתי כי אם לא אפעל עתה במהירות

ישתנה הבגד באופן שלא אוכל לעולם לשוב ולהשתמש בו. משום כך כה

נחפזתי...

והנמשל - אמר המגיד מדובנא - מובן מאליו... לו לא היה הקדוש ברוך

הוא מוציא את בני ישראל ממצרים היו שוקעים בשער טומאה החמישים

ושוב לא היתה להם כל תקנה, משום כך נעשה הדבר בחפזון עד שלא

יכלו להתמהמה אף לא רגע אחד.

(12)

והנה
העני
העשיר